

Het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels

J.F. Bekhuis.

SOVON-mededeling no. 18

Na het succesvolle Atlasproject voor Broedvogels organiseert SOVON nu het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels. Door middel van dit project wordt getracht een beeld te krijgen van de verspreiding van alle in ons land voorkomende vogelsoorten door het hele jaar heen. Dit project vormt eigenlijk een logisch vervolg op het Atlasproject voor Broedvogels.

In SOVON-mededeling no. 15 (zie Het Vogeljaar 1978, blz. 124-127) werd uitvoerig beschreven hoe de werkwijze is van het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels. In het kort komt het er op neer dat elk atlasblok minimaal een jaar lang iedere maand onderzocht wordt op alle vogelsoorten die er voorkomen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen overtrekkende vogels en vogels die van het terrein gebruik maken. Het gaat bij dit project in eerste instantie uitsluitend om het vaststellen van de aan- of afwezigheid van vogelsoorten. Eventueel kan de waarnemer ook aantalschattingen maken.

Het uiteindelijke resultaat zal bestaan uit maximaal 12 verspreidingskaarten per soort, één voor iedere maand.

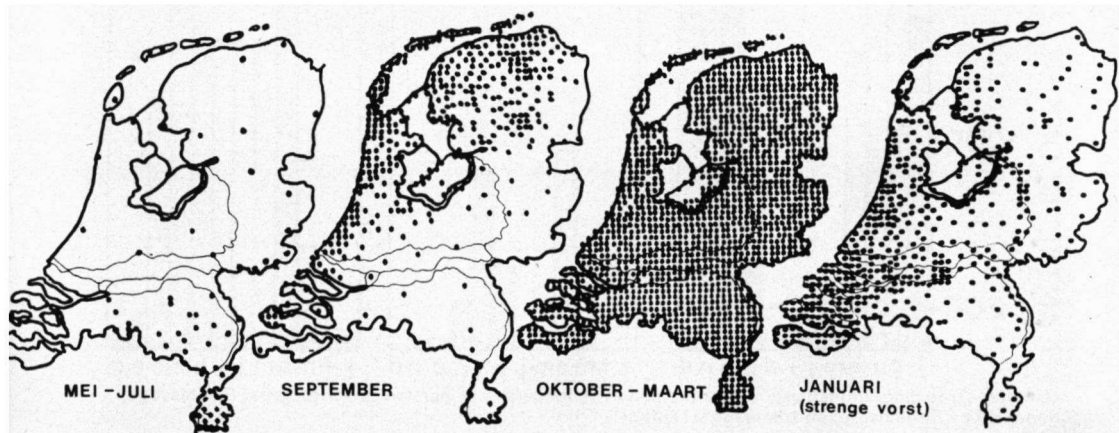
Aangezien het in de huidige situatie niet mogelijk is om alle atlasblokken tegelijkertijd in één jaar te onderzoeken, is gekozen voor een onderzoeksperiode van 5 jaren, hopen dat gedurende die tijd alle blokken ten minste één maal in elke maand van het jaar onderzocht kunnen worden.

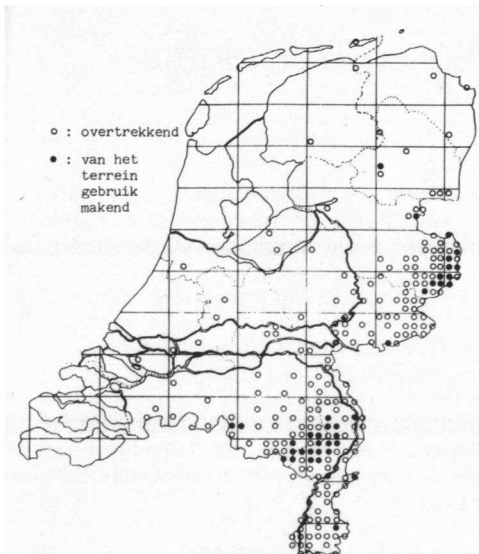
Helaas is het nu, ruim een jaar na de start van het project, nog niet mogelijk om aan de hand van enkele voorlopige resultaten te laten zien op welke manier de verzamelde gegevens te zijner tijd in een Atlas van de Nederlandse Vogels gepresenteerd zullen worden. Om toch een indruk te krijgen hoe een verspreidingskaart er uit gaat zien, is ter illustratie een voorbeeld verzonnen. Bij deze

gingeerdere verspreidingskaart van de Kraanvogel voor de maand november (figuur 1) gaat het er speciaal om aan te geven hoe het in het veld gemaakte onderscheid tussen overtrekkende en van het terrein gebruik makende vogels in de kaart tot uitdrukking wordt gebracht.

Alle waarnemingen samen (cirkeltjes en stippen) laten zien hoe de trekbaan van deze soort verloopt, terwijl de stippen aangeven waar de pleisterplaatsen zich bevinden. In figuur 2 wordt, opnieuw gebaseerd op verzonden gegevens, de verspreiding van de Kramsvogel in de loop van het jaar afgebeeld. Voor het gemak is hierin het onderscheid tussen overtrekkende en van het terrein gebruik makende vogels achterwege gelaten. De kaartenserie van dit voorbeeld toont hoe het verspreidingspatroon zich in de loop van het jaar ontwikkelt.

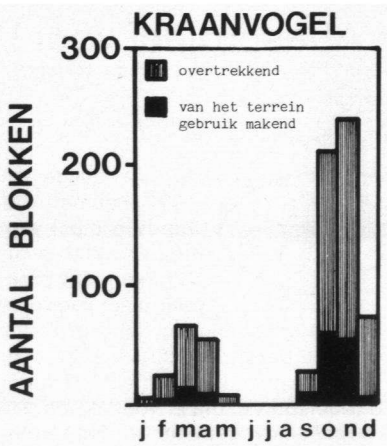
Gefantaseerde verspreiding van de Kramsvogel in de loop van het jaar.

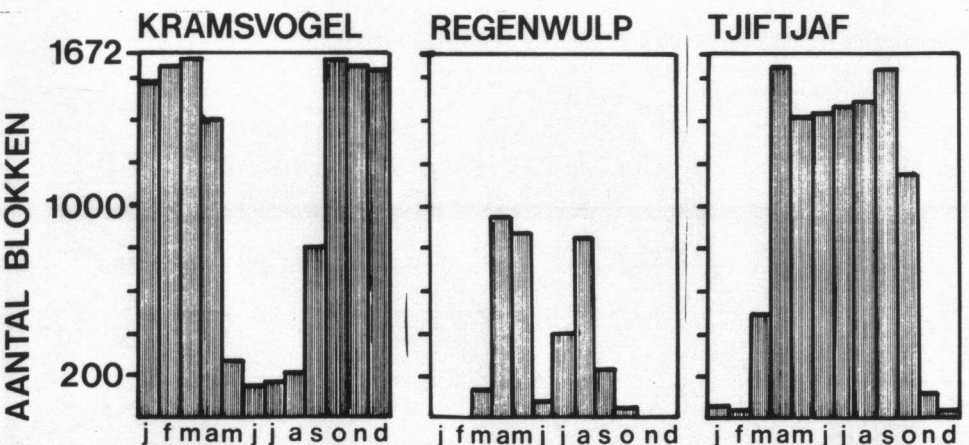
Gefantaseerde verspreidingskaart van de Kraanvogel voor de maand November.

Voor de totstandkoming van de Atlas van de Nederlandse Broedvogels moesten destijds alle gegevens met de hand uitgewerkt worden. Ook alle stippen op de verspreidingskaarten zijn met de hand aangebracht. Door het tijdrovende karakter van deze werkzaamheden konden slechts de meest essentiële resultaten uitgewerkt worden. Wanneer wij bedenken dat bij het Atlasproject voor Broedvogels de gegevens slechts betrekking hadden op één periode, namelijk het broedseizoen, maar bij het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels op 12 maandelijkse perioden, dan zal duidelijk zijn dat het nieuwe SOVON-project nog veel arbeidsintensiever is. Het is een vrijwel onmogelijke

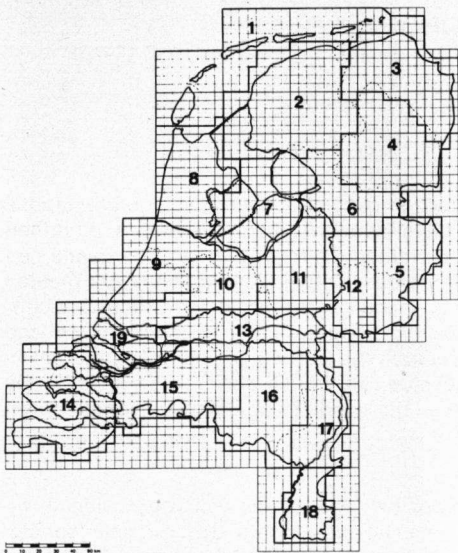

Gefantaseerde diagram van het voorkomen van de Kraanvogel in de loop van het jaar.

lijke opgave om de gegevens van het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels te zijner tijd met de hand uit te werken. Daarom is een samenwerkingsverband aangegaan met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het CBS stelt haar computer beschikbaar voor het verwerken van de binnenkomende gegevens. Hierdoor is het mogelijk om snel verspreidingskaarten samen te stellen en aantalsberekeningen uit te voeren. Bovendien kunnen nu allerlei bewerkingen met het materiaal worden gedaan die met de hand nagenoeg onuitvoerbaar zijn. Figuur 3 en 4 zijn hiervan voorbeelden. Hiertoe is voor iedere maand van het jaar

Gefantaseerde diagrammen van het voorkomen in de loop van het jaar van een wintergast (Kramsvogel), doortrekker (Regenwulp) en zomervogel (Tjiftjaf).

Indeling van Nederland in 19 districten ten behoeve van het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels.

berekend in hoeveel blokken een bepaalde soort is waargenomen, waarna deze getallen in een diagram zijn uitgezet. Opnieuw zijn beide figuren gebaseerd op verzonnen gegevens.

In het diagram van de Kraanvogel (figuur 3) is onderscheid gemaakt tussen overtrekkende vogels en dieren die van het terrein gebruik maken. In figuur 4, waar het voorkomen van een wintergast, een zomervogel en een doortrekker in de loop van het jaar wordt geschetst, is dit onderscheid achterwege gelaten.

Na een dergelijke bewerking van de gegevens is in één oogopslag te zien in welke maanden de grootste doortrek plaats heeft

(zie Regenwulp) en in welke maand een soort in ons land arriveert en wegtrekt of het meest algemeen is (zie Kramsvogel en Tjiftjaf).

Terugkerend naar de realiteit van nu kan geconstateerd worden dat het veldonderzoek in volle gang is, maar dat het beslist veel moeite kosten zal om alle atlasblokken volledig te onderzoeken in de nog resterende tijd tot oktober 1983.

Wil het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels net zo'n succes worden als het Atlasproject voor Broedvogels dan is daarvoor de hulp van iedere Nederlandse vogelaar nodig. Alle waarnemingen zijn belangrijk, ook allerlei eenmalige excursiegegevens. Het is tekenend hoe weinig van de waarnemingen uit de waarnemingenrubriek van 'Het Vogeljaar' SOVON bereiken. Daaruit blijkt dus dat er veel naar vogels gekeken wordt in ons land zonder dat de waarnemingen ter beschikking komen van het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels. Met ieders medewerking moet dit project daarom nog veel vollediger en waardevoller te maken zijn dan nu reeds het geval is.

Om mee te werken hoeft men beslist geen door de wol geverfde vogelkenner te zijn. Ieders waarnemingen, uit welk deel van het land ze ook afkomstig zijn, zijn van harte welkom.

In figuur 5 is te zien hoe Nederland in districten is ingedeeld ter bevordering van een goede coördinatie van het project. Mocht u willen deelnemen aan het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels wendt u zich dan tot de coördinator van het district waarin u gegevens verzamelt. Hij zal u graag nadere inlichtingen verschaffen.

Overzicht districtscöördinatoren Atlasproject voor Winter- en Trekvogels.

1. Waddeneilanden: C. Smit, RIN, Postbus 59, 1790 AB Den Burg/Texel (02226-343)
2. Friesland: P.W. Bouma, Bascohof 13, 8711 EW Workum (05151-2092)
3. Groningen: J. Furda, Gratamastraat 44b, 9714 HT Groningen (050-732403)
4. Drenthe: A.J. van Dijk, Ootmaandijk 1, 7975 PR Uffelte (05215-331)
5. Twente: H.A. Meek, De Plevier 7, 7591 JJ Denekamp (05413-3095)
6. Overijssel N.: L. Oudejans, Doevelsteeg 1, 7735 KK Arrien (05291-3288)
7. IJsselmeerpolders: R. Martin, Kempenaar 07-13, 8231 EC Lelystad (03200-42265)
8. N-Holland N.: P.C. Meijer, Kon. Julianalaan 18, 1774 AZ Slootdorp (02278-441)
9. Z-Holland N.: J.B. Buker, Willem Mollhof 9, 1065 AH Amsterdam (020-152766)
10. Utrecht: J.W.D. Loo de, Kievitlaan 31, 3738 EP Maartensdijk (03461-1940)
11. Veluwe: F. Post, Rijnsteeg 8-15C, 6708 PP Wageningen (08370-20990)
12. Midden-IJssel: J.W. Lensink, Veerweg 17, 7213 EA Gorssel (05759-2284)
13. Grote Rivieren: A. Vink, Driemaster 15, 3904 RH Veenendaal (08385-16735)
14. Zeeland: G. Jacobusse, Schoorkenszandweg 8, 4431 NC 's-Gravenpolder (01103-1617)
15. N-Brabant W.: M.H.L. Stevens, Hornstraat 53, 4834 JG Breda (076-655322)
16. N-Brabant O.: T. Heijnen, Jan Sluifstersweg 26, 5645 JD Eindhoven (040-114873)
17. Limburg N.: G. Peters, M. Magdalenastraat 1, 6109 RC Ohé en Laak (04755-639)
18. Limburg Z.: W. Ganzevies, Postbus 425, 6200 AK Maastricht (043-19977)
19. Z-Holland Z.: F. Maljenburg, Sportlaan 29, 2806 HA Gouda (01820-20136)

- Algemeen Coördinator: J.F. Bekhuis, p/a Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kemperbergerweg 67, 6816 RM Arnhem, telefoon 085-452991 toespel 149.